

Innehåll

Innehåll	1
1. Lägesbild för tillsynsområdet "Kemikalietillsyn"	3
1.1 Allmän beskrivning av tillsynsuppdraget	3
1.1.1 Fördelning av tillsynsansvar	3
1.1.2 Tillsyn av verksamheter som släpper ut kemiska produkter, biotekniska organismer och varor på marknaden.....	4
1.1.3 Tillsyn av verksamheter som hanterar kemiska produkter.....	4
1.2 Tillsynens förutsättningar	5
1.2.1 Juridiska styrdokument	5
1.2.2 Tillsynens finansiering.....	5
1.2.3 Återkommande tillsyn.....	6
1.2.4 Projekt, kampanjbaserad tillsyn eller annan initiativstyrd tillsyn.....	6
1.2.5 Klagomålsärenden, tipsärenden och annan tillsyn som initieras utifrån .	7
1.2.6 Samordnad tillsyn	7
1.3 Underlag för lägesbild.....	9
1.3.1 Fokusområden i tillsynsstrategin 2022-2025	9
2. Delområden	9
2.1 Tillsyn av återförsäljare (butiker) av kemiska produkter, bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och varor.....	9
2.1.1 Beskrivning	9
2.1.2 Tillsynens förutsättningar	10
2.2 Tillsyn av hantering/ användningen av kemiska produkter i verksamheter	12
2.2.1 Beskrivning	12
2.2.2 Tillsynens förutsättningar	13
2.3 Tillsyn av fluorerade växthusgaser (köldmedier).....	15
2.3.1 Beskrivning	15
2.3.2 Tillsynens förutsättningar	16
2.4 PFAS.....	17
2.4.1 Beskrivning	17
2.4.2 Tillsynens förutsättningar	17
2.5 Sprängämnesprekursorer	19
2.5.1 Beskrivning	19

2.5.2	Tillsynens förutsättningar	20
3.	Exempel på lagstiftningar som är relevanta för området Kemikalietillsyn	20

1. Lägesbild för tillsynsområdet ”Kemikalietillsyn”

1.1 Allmän beskrivning av tillsynsuppdraget

Tillsynsområdet *Kemikalier* omfattar tillsyn av de verksamheter som avses i miljöbalkens kapitel 14 samt relevant EU-lagstiftning (se exempel i kapitel 3), det vill säga verksamheter som sysslar med *hantering, införsel och utförsel*¹ av

- kemiska produkter där bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och tatueringsfärger ingår
- biotekniska organismer,
- varor som behöver en särskild reglering på grund av sitt innehåll av kemiska produkter eller biotekniska organismer eller på grund av att de har behandlats med sådana produkter eller organismer, samt
- utrustning för hantering av kemiska produkter eller biotekniska organismer.

Tillsyn är ett samlingsbegrepp som omfattar flera olika former av kontrollverksamhet. Hur tillsynen ska gå till och vilket ansvar och vilka befogenheter tillsynsmyndigheten har regleras i olika lagstiftningar. Tillsynen kan vara tillsyn enligt miljöbalken, marknadskontroll enligt marknadskontrollförordningen² eller kontroll enligt kontrollförordningen³. I lägesbilden använder vi den övergripande benämningen tillsyn både för att beskriva miljöbalkstillsyn och marknadskontroll. Kontroll enligt kontrollförordningen omfattas inte av miljöbalksstrategin utan av Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelkedjan.

1.1.1 Fördelning av tillsynsansvar

Det är många som är inblandade i tillsynen och tillsynsvägledningen när det gäller bestämmelser som är kopplade till miljöbalkens kapitel 14 (*Kemiska produkter och biotekniska organismer*) samt underliggande förordningar och föreskrifter. Vilken myndighet som har ansvar för tillsynen regleras i miljötillsynsförordningen (2011:13), och inom kemikalieområdet utförs tillsynen av såväl kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter som Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Begreppet *kemiska produkter* inkluderar här även bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och tatueringsfärger.

---

¹ **hantering:** en verksamhet eller åtgärd som innebär att en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara tillverkas, bearbetas, behandlas, förpackas, förvaras, transporteras, används, omhändertas, destrueras, konverteras, saluförs, överläts eller är föremål för något annat jämförbart förfarande, **införsel:** att föra in en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara till Sverige, och **utförsel:** att föra ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara från Sverige. (14 kap. 2 § Miljöbalken)

² Förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter

³ Förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel

1.1.2 Tillsyn av verksamheter som släpper ut kemiska produkter, biotekniska organismer och varor på marknaden

För de kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som ligger under Kemikalieinspektionens lagstiftningsområde/vägledningsområde, kan kommunerna utöva tillsyn över återförsäljare (avser både butiker och miljöfarliga verksamheter), förutsatt att de är köpta av svenska leverantörer. Om företaget däremot är en primärleverantör för den aktuella produkten ligger tillsynsansvaret hos Kemikalieinspektionen.

En viktig del i kommunernas tillsyn gällande utsläppande på marknaden är att kontrollera att produkterna är korrekt märkta (till exempel korrekt faroinformation), att de är märkta på svenska och att förpackningarna uppfyller kraven i form av till exempel barnskyddande förslutning.

Tillsynen av kosmetiska produkter och tatueringsfärger som tillhandahålls, delas mellan kommunerna och Läkemedelsverket. Både Läkemedelsverket och kommunerna kan kontrollera alla led i distributionskedjan för kosmetiska produkter och tatueringsfärger. Då tidigare kontroller visat flest brister hos första led i distributionskedjan, både för kosmetiska produkter och för tatueringsfärger, är det angeläget att kommunerna som är spridda över landet och har lokalkännedom kontrollerar primärleverantörer i sin kommun. Kommunerna kontrollerar främst märkning inklusive innehåll av ingredienser för kosmetiska produkter och tatueringsfärger som tillhandahålls i fysiska butiker medan Läkemedelsverket främst kontrollerar produkter som säljs via internet, utför granskning av säkerhetsrapporter för kosmetiska produkter samt kontrollerar överrensstämmelse med GMP (good manufacturing practice, god tillverkningssed) vid tillverkning av kosmetiska produkter.

1.1.3 Tillsyn av verksamheter som hanterar kemiska produkter

Kommunerna och länsstyrelserna har tillsyn över hanteringen av kemiska produkter hos miljöfarliga verksamheter. Detta rör sig exempelvis om lagring, fysisk hantering i samband med användning, lossning och lastning, men också aspekter som berör utfasningsarbete samt riskbedömningar för de kemikalier som inte kan fasas ut.

Hantering av kemiska produkter förekommer i olika grad hos de allra flesta verksamheter vilket innebär att det finns många tillsynsobjekt. Naturvårdsverket är tillsynsvägledande myndighet för merparten av denna tillsyn, men för hanteringen av vissa typer av produkter är det i stället Läkemedelsverket eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som är tillsynsvägledande, till exempel hanteringen av tatueringsfärger hos tatuerare som endast använder tatueringsfärger och inte säljer tatueringsfärgerna vidare där Läkemedelsverket är tillsynsvägledande myndighet. För den stickande/skärande delen (inklusive hygienfrågor) av verksamheten hos tatuerare är Socialstyrelsen vägledande myndighet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ge tillsynsvägledning i frågor om miljöfarlig verksamhet,

till exempel i de fall frågorna rör åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

1.2 Tillsynens förutsättningar

Tillsynen av kemikalier är ett komplext område på flera sätt. Den bygger till stor del på en omfattande och komplicerad EU-gemensam lagstiftning. Ansvar för tillsynsvägledningen är uppdelad mellan Kemikalieinspektionen, Läkemedelsverket och Naturvårdsverket och det är inte alltid tydligt för de kommunala inspektörerna hur denna uppdelning fungerar.

Tillsynsobjekten kan ha olika roller och samma objekt kan ha flera roller. Till exempel kan de vara både tillverkare och återförsäljare och tillsynen kan därmed behöva förhålla sig till flera tillsynsvägläda myndigheter och lagstiftningar. Förutsättningarna för tillsyn påverkas även av att många av de verksamheter som berörs av kemikalierglerna och den tillsyn som kommunerna utför inte själva upplever att de arbetar med kemikalier, och därför ofta saknar kunskap om reglerna.

1.2.1 Juridiska styrdokument

Nedan listas två EU-förordningar som särskilt påverkar tillsynen kopplad till miljöbalkens kapitel 14.

- Förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter (Marknadskontrollförordningen). Denna förordning ersatte från och med den 16 juli 2021 delar av förordning (EG) 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter.
- Förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel (Kontrollförordningen). Som nämnts i avsnitt 1.1 lämnas tillsyn enligt denna förordning utanför den nationella strategin för miljöbalkstillsynen, eftersom den omfattas av den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP).

1.2.2 Tillsynens finansiering

Kemikalietillsynen kan finansieras på olika sätt. De tillstånds- och anmälningspliktiga (B- och C-) verksamheterna betalar ofta en fast årlig avgift. Vilka typer av verksamheter som betalar en fast årlig avgift respektive timavgifter kan variera från kommun till kommun utifrån hur de har utformat sin taxa.

När det kommer till återförsäljare och andra U-verksamheter (inte anmälningspliktig verksamhet) av kemikalier, finansieras den tillsynen oftast via timavgifter.

Tillsyn enligt miljöbalken kan till exempel vara att kontroll av tillstånd för särskilt farliga kemiska produkter och **marknadskontroll** kan till exempel vara kontroll av märkning på en produkt. I praktiken innebär det att vid tillsyn av en produkt, bedriver myndigheten tillsyn på olika lagstiftningar som kan finansieras av två olika delar av myndighetens taxa. I en del kommuner regleras avgiften i samma taxa och tillsynen kan hanteras i ett samma ärende. I andra kommuner är det två separata taxor och hanteras i två olika ärenden. Det kan till exempel innebära att en kommun startar två olika ärenden och skriver två olika inspektionsrapporter och föreläggande och likaså två olika fakturor, när de utför både miljöbalkstillsyn och marknadskontroll på samma verksamhet.

Det framkommer önskemål om vägledning kring taxor från Sveriges kommuner och regioner (SKR), då det sker olika bedömningar och lösningar över landet. Hur taxorna konstrueras eller hur tillsynen finansieras är dock inget som centrala tillsynsvägledningsmyndigheter vägleder om.

1.2.3 Återkommande tillsyn

Kommuner och länsstyrelser genomför återkommande tillsyn av tillstånds (A- och B-) och anmälningspliktiga (C-) verksamheter, och även vissa så kallade U-verksamheter (som varken kräver tillstånd eller anmälan).

Regelbunden tillsyn innebär inte nödvändigtvis att kemikaliehanteringen granskas vid varje tillfälle, fokus kan vara olika från år till år eller mellan tillsynsbesök. Regelbunden tillsyn skapar dock bra förutsättningar för att få med olika tillsynsdelar, till exempel hantering av kemiska produkter. På kemikalieintensiva verksamheter tenderar frågan att komma upp på dagordningen mer frekvent än på verksamheter där användningen är av mindre betydelse.

Om verksamheten har en årlig avgift prioriteras ofta tillsyn på de objekten, eftersom verksamheterna ska få tillbaka den tillsynstid de betalat för. När det uppstår resursbrist, prioriteras verksamheter som betalar en fast årlig avgift, före verksamheter med timavgifter. Verksamheter som inte betalar någon årlig avgift (dvs tillsynen utförs mot timavgift) ingår dock också i tillsynsansvaret. Det kan vara kostsamt att upprätthålla kunskap, ta fram objekt och checklistor för små timavgiftsfinansierade tillsynsområden. Till vilken grad den tillsynen kan utföras beror dels på hur många objekt man kan utföra tillsynen på, dels vilket krav det finns på självfinansieringsgrad.

1.2.4 Projekt, kampanjbaserad tillsyn eller annan initiativstyrd tillsyn

Vissa delar av kemikalietillsynen genomförs i form av projekt eller kampanjer. Framför allt gäller detta tillsyn av kemikalier i så kallade U-verksamheter, men även tillsyn av tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter kan genomföras som tidsbegränsade projekt.

Kemikalieområdet är stort och detaljerat, och kunskapen om lagstiftningen och erfarenheter av tillsyn på området skiljer sig åt mellan kommunerna.

Framför allt förefaller det vara större kommuner som regelbundet genomför tillsynsprojekt inom kemikalieområdet, antingen i samverkan med andra eller självständigt. Mindre kommuner saknar oftare tid och resurser för detta, men genomför ibland projekt. Ofta sker dessa i form av att kommunerna deltar i så kallade samverkansprojekt/tillsynskampanjer. Det kan vara inom ramen för en regional miljösamverkan, de samverkansprojekt som Kemikalieinspektionen regelbundet ordnar, de samverkansprojekt som Läkemedelsverket anordnar eller de tillsynskampanjer som Naturvårdsverket anordnar.

1.2.5 Klagomålsärenden, tipsärenden och annan tillsyn som initieras utifrån

Klagomålsärenden utgör inte en stor del av kemikalietillsynen i vanliga fall. Det händer att det kommer in klagomål på användare av bekämpningsmedel (till exempel lantbrukare som sprutar för nära grannen) samt tips om enstaka kemiska produkter som kan vara felmärkta eller om felaktig användning av tryckimpregnerat virke. Tillsyn kan också initieras med anledning av en incident på ett företag, som till exempel ett utsläpp eller en driftstörning. Detta rör ofta miljöbalkens kapitel 9 (*Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd*), men kan även medföra tillsyn enligt kapitel 14.

I vissa fall sker tillsyn i huvudsak i samband med att kommunen eller länsstyrelsen tar emot någon form av anmälan, rapport eller ansökan om tillstånd. Kommunen får remiss på ansökningar om överlåtelsestillstånd från länsstyrelsen, i samband med detta kan kommunen utföra tillsyn på företaget och kontrollera verksamhetens rutiner osv. Ett annat exempel är tillsyn av cisterner och köldmedier som ofta sker i samband med granskning av inkommande rapporter från verksamheter.

1.2.6 Samordnad tillsyn

Miljö- och hälsoskyddsinspektörer har ett brett tillsynsområde, och en stor del av kommunernas tillsyn av tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter kan samordnas så att man utövar tillsyn över flera tillsynsområden samtidigt. På de flesta miljöfarliga verksamheter omfattar tillsynen ofta till exempel både hantering av kemikalier och avfall. Ibland genomförs livsmedelskontroll samtidigt som kemikaliekontroll, tillsyn på jordbruk omfattar ofta kontroll av både livsmedel, miljöskydd och kemikalier och i tillsyn av bassängbad ingår både hälsoskydds-, smittskydds- och kemikalietillsyn.

Samordning av flera tillsynsmyndigheter kring samma tillsynsobjekt förekommer också. Ett exempel är kommuners och länsstyrelser samordning i samband med prövning av överlåtelsestillstånd.

Det finns en del som tyder på att samverkan med myndigheter som polis, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten med flera har ökat. Syftet med samverkan är att fånga upp verksamheter som bedriver illegal verksamhet och få till en kontroll som löper över flera myndigheter och att den görs gemensamt samt samtidigt. Tillsynen kan ske genom planerade arbetsplatsinspektioner men även i samband med klagomålsärenden. För kommunen kan det i dessa fall vara aktuellt att utöva tillsyn över kosmetiska produkter och hantering och försäljning av kemiska produkter, men även över andra regelområden som faller under kommunens tillsynsansvar som hantering av livsmedel och avfall. Uppfattningen är att denna typ av samverkan kommer att öka framöver.

1.2.6.1 Nationella samverkansprojekt/tillsynskampanjer

Det sker också en samordning i samband med nationella samverkansprojekt, till exempel de som Kemikalieinspektionen ordnar. Kommunerna utövar då tillsyn hos återförsäljare inom ett visst lagstiftningsområde, medan Kemikalieinspektionen ger vägledning och kontrollerar de primärleverantörer som kommunerna stött på i sin tillsyn.

Läkemedelsverket samordnar tillsynsprojekt för kosmetiska produkter och tatueringsfärger. För kosmetiska produkter kan det vara ett särskilt produktområde, till exempel hudkrämer, som kommunerna under vägledning av Läkemedelsverket kan kontrollera till exempel med avseende på produktmärkning hos verksamheter i sin respektive kommun. För tatueringsfärger kan kommunerna kontrollera exempelvis produktmärkning hos tatueringare i sin kommun under vägledning av Läkemedelsverket.

Naturvårdsverket bedriver olika tillsynskampanjer, till exempel kring tillsyn av fordonstvättar.

1.2.6.2 Tillsynsmyndigheternas behov av stöd

Utöver den tillsynsvägledning som centrala tillsynsvägledande myndigheter ger i samband med samverkansprojekt och tillsynskampanjer har tillsynsmyndigheterna ett behov av löpande vägledning, till exempel i form av stöd vid bedömningen av om en verksamhet eller åtgärd uppfyller kraven i specifika bestämmelser. Särskilt kommunerna efterfrågar dessutom mer praktisk tillsynsvägledning i form av checklistor och sammanställningar av råd och tips för att åstadkomma en effektiv kemikalietillsyn. Vissa kommuner tycker att kemikalietillsyn är ett komplicerat område med relativt detaljerade bestämmelser som är utspridda i olika regelverk och som kompletteras med miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Det finns därför ett behov av vägledning om vilka delar i kemikalielagstiftningen som tillsynsmyndigheterna bör fokusera på i olika typer av verksamheter och hur miljöbalkens allmänna hänsynsregler kan tillämpas i kombination med kemikalielagstiftningen, till exempel när det gäller utfasning och substitution av särskilt farliga ämnen.

1.3 Underlag för lägesbild

Som underlag till lägesbilden användes

- utvärderingar av olika nationella samverkansprojekt/tillsynskampanjer
- utvärderingar av olika utbildningar
- kommunernas och länsstyrelsernas utvärdering av sin marknadskontroll
- kommunernas årliga inrapportering om tillsyn inom ramen för olika EU-lagstiftningar (CLP, Reach, Biocid)
- inspelen från kommunerna gällande fokusområden och allmän tillsynsvägledning (3:21-enkäten)
- erfarenheterna från referensgruppen, samt
- inkomna frågor och tips från kommuner och länsstyrelser.

1.3.1 Fokusområden i tillsynsstrategin 2022-2025

Flera av de tillsynsvägledande åtgärder som togs upp i strategin för 2022 – 2025 har genomförts 2022-2024 och en del kommer att slutföras under 2025. Det kan dock fortfarande finnas ett behov av aktiviteter från tillsynsmyndigheterna. Det kan göra att något fokusområde från nuvarande strategi kommer att finnas kvar i kommande.

2. Delområden

2.1 Tillsyn av återförsäljare (butiker) av kemiska produkter, bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och varor

2.1.1 Beskrivning

Den del av kommunernas kemikalietillsyn som riktas mot återförsäljare (butiker) kan handla om kemiska produkter, bekämpningsmedel, kosmetiska produkter, tatueringsfärger och varor. I detta delområde beskrivs det som berör ”utsläppande på marknaden”.

Inom **Kemikalieinspektionens** lagstiftningsområde/vägledningsområde kan kommunerna rikta sin tillsyn endast mot företag som inte är primärleverantörer. Detta till skillnad från hur det ser ut inom **Läkemedelsverkets** lagstiftningsområde/vägledningsområde, där kommunerna kan bedriva tillsyn i hela distributionskedjan (inkluderat primärleverantörer).

Många kemiska produkter, även sådana som används av vanliga konsumenter, har egenskaper som gör att de kan vara farliga för människor och miljön. Tillsyn av kemiska produkter, bekämpningsmedel, tatueringsfärger och kosmetiska produkter i butik omfattar kontroll av märkningsinformation och förpackning hos produkter som säljs direkt till konsumenter och till yrkesmässiga användare.

Kemiska produkter: Vid tillsyn av kemiska produkter kontrolleras till exempel att den är märkt korrekt och att märkningen är på svenska. Tillsynen innebär också att kontrollera att förpackningen har en barnskyddande förslutningen eller kännbar varningsmärkning, när så krävs. Likaså finns det olika begränsningar, i till exempel Reach-förordningen som behöver följas för vissa produkter, samt att det krävs tillstånd för överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter.

Bekämpningsmedel: Bekämpningsmedel, till exempel biocidprodukter, är förknippade med särskilda risker eftersom de verksamma ämnena i dessa produkter har förmågan att bekämpa levande organismer. För bekämpningsmedel kontrolleras att produkten är tillåten, genom produktgodkännande eller att produkten ännu omfattas av undantagsregler, enligt de särskilda regler som finns för dessa produkter.

Varor: Konsumtionen av varor orsakar en global och diffus spridning av farliga kemiska ämnen, tillsyn av varor är därför viktig. Tillsynsobjekten är många och spridda över hela landet. För elektriska och elektroniska produkter finns krav på märkning och dokumentation, något som är förhållandevis enkelt att kontrollera på plats i en butik. Kommunerna kan även kontrollera att företag som säljer varor med innehåll av vissa särskilt farliga ämnen följer de krav som finns på att lämna information till kunder, samt kontrollera att företagen har rutiner för att se till att de följer de regler som finns om kemikalier i varor.

Kosmetiska produkter/Tatueringsfärger: Kosmetiska produkter används ofta direkt på huden och nära ögonen och användningen kan leda till allergiska reaktioner. Det finns ett antal kosmetiska produkttyper som kan innebära utökade risker beroende på innehållet eller att de används av särskilt känsliga grupper som till exempel produkter riktade till barn, hårfärger och hudblekande produkter som i flera fall visat sig innehålla bland annat kvicksilver. Kosmetiska produkter påverkar också miljön, till exempel genom utsläpp av ämnen som kan vara svårnedbrytbara och bioackumulerande. Vid tillsyn av kosmetiska produkter kan kommunerna till exempel via produktmärkningen kontrollera om förbjudna ämnen finns deklarerade i innehållsförteckningen, att namn och adress till ansvarig person finns angivet i märkningen och att viss märkning har översatts till svenska. Hos återförsäljare av tatueringsfärger som kan kommunerna till exempel kontrollera att tatueringsfärgerna är avsedda för tatuering och att tatueringsfärgernas märkning är korrekt.

2.1.2 Tillsynens förutsättningar

Det här är tillsyn som kan ge en direkt riskminskningseffekt, samtidigt som det finns tecken på att många kommuner av olika orsaker inte prioriterar detta. Likaså finns det väldigt många tillsynsobjekt. Antalet tillsynsobjekt kan dock variera stort mellan kommunerna.

I utvärderingen av kommunernas marknadskontroll (under Kemikalieinspektionens tillsynsansvar/vägledningsansvar) som avser år 2023, uppgav många kommuner att de saknar

tillräcklig kompetens att utföra denna typ av tillsyn. Likaså uppger hälften av kommunerna att deras genomförda marknadskontroll inte alls uppfyller deras behov. Många kommuner uppger också att de har för lite resurser för att bedriva denna typ av tillsyn. Det var flera kommuner som till exempel inte hade uppdaterade taxor och som därmed inte kunde ta betalt för sin marknadskontroll. Det kan ha gjort att flera av kommunerna inte bedrev marknadskontroll under år 2023. Det framkommer även från flera kommuner att det under år 2024 fortfarande inte finns en taxa som medger att de kan ta betalt för den tillsynen.

Kemikalieinspektionen ska regelbundet rapportera till EU-kommissionen om omfattning och resultat av kommunernas tillsyn på vissa områden – bland annat CLP-förordningen, Reach-förordningen och Biocidförordningen – och samlar därför årligen in uppgifter om detta från kommunerna. För år 2023 uppgav 35 procent av de kommuner som svarade att de utfört tillsyn av kemiska produkter enligt CLP-förordningen under året. För samma år var det 18 % av kommunerna som uppgav att de utfört tillsyn gällande återförsäljare eller användare av biocidprodukter eller behandlade varor⁴. Biocidprodukter innefattar till exempel myggmedel och desinfektionsmedel medan behandlade varor kan vara till exempel antibakteriellt behandlade kläder. Alla kommuner förväntas därför ha relevanta företag.

Varor i butik prioriteras sällan i den kommunala tillsynen, särskilt inte i de mindre kommunerna. Ungefär 25 % av de svarande kommunerna rapporterade, för år 2023, att de utfört tillsyn enligt Reach-förordningen. Här ingår tillsynen av varor i butik men det kan även röra sig om viss tillsyn av kemiska produkter. Likaså berör tillsynen enligt Reach-förordningen både utsläppande på marknaden av produkter samt användningen av produkter hos till exempel nedströmsanvändare.

Kemikalieinspektionen och vissa kommuner har olika tolkningar huruvida kommunerna har befogenheter att göra analyser. Kemikalieinspektionens bedömning har varit att kommunerna fortsatt har befogenheter att genomföra analyser, medan ett antal kommuner har haft en annan uppfattning. Att kommunerna kan göra analyser kan klargöras med överenskommelser. Arbete pågår kring hur sådana överenskommelser kan se ut.

Läkemedelsverket har svårt att uppskatta hur omfattande den kommunala tillsynen av kosmetiska produkter egentligen är. Läkemedelsverket har dock noterat ett stort intresse för tillsyn av kosmetiska produkter när Läkemedelsverket samordnar nationella tillsynsprojekt inom detta område.

---

⁴ Kommunernas rapporter till Kemikalieinspektionen om utförd tillsyn på vissa områden, för rapportering till EU-kommissionen [internt material]

Tillsyn av kemiska produkter och varor hos återförsäljare är oftast på verksamheter som inte betalar årliga avgifter och därmed riskerar att prioriteras ned vid brist på resurser. Tillsynen är också kopplad till komplexa regler vilket gör att det fortsatt finns ett stort behov av vägledning. Nationella samverkansprojekt/tillsynskampanjer som organiseras av de tillsynsvägledande myndigheterna (till exempel Kemikalieinspektionen) är mycket uppskattade och många kommuner ser dessa projekt som enda tillfället att ägna sig åt den här typen av tillsyn.

Utifrån uppgifterna ovan görs bedömningen att detta är ett område som behöver lyftas fram även i fortsättningen. För att få så många kommuner som möjligt att göra denna tillsyn behövs samverkansprojekt. Det framkommer tydligt i kommunernas utvärdering av sin marknadskontroll och vid utvärdering av genomförda samverkansprojekt. De kommuner som deltar i samverkansprojekten uppger även att de kommer att ha nytta av erfarenheterna från projektet i det framtida arbetet. Förutom att tillsynen stärks med fler inspektioner så ökar dessutom inspektörernas kompetens på området.

2.2 Tillsyn av hantering/användningen av kemiska produkter i verksamheter

2.2.1 Beskrivning

Enligt miljöbalken 14 kap 2 § ingår ”utsläppande på marknaden” i begreppet ”hantering”. Den hantering som berör utsläppande på marknaden beskrivs närmare i delområdet ”Tillsyn av återförsäljare (butiker) av kemiska produkter, bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och varor”. I det här delområdet berörs andra delar av begreppet ”hantering” som t.ex. innebär att kemiska produkter tillverkas, bearbetas, behandlas, förpackas, förvaras, transporteras eller används.

Huvudfokus i delområdet är den tillsyn som kommuner och länsstyrelser utför hos olika verksamheter med avseende på deras egen användning av kemiska produkter. Det kan handla om tillsyn av reglerna om egenkontroll och kontroll av hanteringen av särskilt farliga ämnen som kräver tillstånd. Det kan också vara tillsyn av de krav som ställs på så kallade nedströmsanvändare i Reach-förordningen, som till exempel kan vara att kontrollera att verksamheten har rutiner för att kontrollera att de riskhanteringsåtgärder som anges i säkerhetsdatabladet är relevanta. Även tillsyn av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel, till exempel produktvalsprincipen och försiktighetsprincipen, kan bli aktuellt.

Tillsynen kan till exempel bestå i att kontrollera utformning av lagringsplatser, platser för lastning och lossning, påkörningsskydd, riskbedömningar beträffande samförvaring av kemikalier m.m.

Detta är viktig tillsyn eftersom det ofta handlar om kemikalier som används i stora mängder, och även sådana som anses vara särskilt farliga. Här finns en stor riskminskningspotential.

2.2.2 Tillsynens förutsättningar

Det finns konkreta regler att använda sig av i tillsynen, till exempel reglerna om kemikalieförteckningar och reglerna om nedströmsanvändares ansvar i Reach-förordningen. Reglerna i Reach är dock komplexa och det kan behövas ytterligare vägledning som reder ut olika begrepp och tydliggör vad kommuner och länsstyrelser bör göra i sin tillsyn. Genom rapporteringen om utförd tillsyn till Kemikalieinspektionen som förmedlas vidare till EU-kommissionen får vi signaler om att många har svårt att identifiera vad i den utförda tillsynen som räknas som Reach-tillsyn.

De allmänna hänsynsreglerna, till exempel kunskapskravet och produktvalsprincipen, kan användas som grund för diskussioner vid tillsyn. Det kan dock vara svårt att vidta åtgärder utifrån dem, eftersom det inte är så tydligt i lagstiftningen vad som kan krävas av företagen.

En utveckling av vägledningen när det gäller Reach-tillsyn pågår sedan flera år i samverkan mellan Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Som en del i arbetet med nuvarande strategin (2022-2025) för tillsyn enligt miljöbalken har Naturvårdsverket i samverkan med Kemikalieinspektionen tagit fram tillsynsvägledning i form av checklistor och webbsidor för tillsyn av Reach hos nedströmsanvändare⁵. Tidigare gemensamma tillsynsvägledningsinsatser har bland annat riktat in sig mot ämnen som kräver tillstånd enligt Reach. Reglerna i Reach är dock omfattande och det är vanligt att tillsynsmyndigheterna upplever att det är tidskrävande att sätta sig in i lagstiftningen. Många av de begrepp som används i Reach skiljer sig dessutom åt från begreppen i miljöbalken. För att den tillsynsvägledning som de centrala myndigheterna tar fram ska leda fram till konkreta tillsynsaktiviteter finns det därför ett behov av att kontinuerligt utveckla och sprida befintlig vägledning. Även på andra områden utöver Reach finns ett stort behov av utvecklad vägledning och samsyn mellan de centrala myndigheterna.

För tillsyn av tatueringfärger har Läke medelsverket sett ett ökat antal inkommande frågor sedan det nya EU-regelverket trädde i kraft år 2022 samt att det är ett stort antal kommuner anmälda till Läke medelsverkets samverkansprojekt för kontroll av tatueringfärger hösten 2024.

För kosmetiska produkter pågår en diskussion inom EU kring begreppet utsläppande/tillhandahållande på marknaden gällande aktörer som använder kosmetiska produkter i en yrkesmässig verksamhet. Beroende på utfallet av diskussionen kan tillsyn av kosmetiska riskprodukter som används på salonger komma att bli aktuellt framöver.

---

⁵ [Reach hos nedströmsanvändare \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Tillsynsmyndigheterna har även önskemål om mer konkret vägledning kring den fysiska hanteringen av kemikalier, till exempel när det gäller behov av försiktighetsåtgärder vid lagring och uppsamling av läckage eller spill. Generella föreskrifter saknas i stor utsträckning när det gäller användning av kemikalier och riskhanteringsåtgärderna i säkerhetsdatabladen enligt Reach är ofta för övergripande för att tillsynsmyndigheterna ska kunna ställa konkreta krav på hanteringen. Krav kan ställas med utgångspunkt i miljöbalkens allmänna hänsynsregler men det behövs ytterligare bedömningsstöd för att tillsynsmyndigheterna ska kunna avgöra vilka krav som är relevanta att ställa vid olika situationer och verksamheter. Det finns redan en del tillsynsstöd, i form av checklistor och handledningsmaterial, som länsstyrelser har tagit fram genom åren. En sammanställning av materialet skulle kunna gynna enhetlig och effektiv tillsyn av kemikaliehantering på miljöfarliga verksamheter.

Gällande användning av bekämpningsmedel finns generella regler om användning som att bekämpningsmedlet måste vara tillåtet och att användaren måste följa de användningsvillkor som framgår i produktens märkning. Användning av växtskyddsmedel ingår som en del i EU:s livsmedelskontroll och berörs inte närmare i den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken utan i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan. När det gäller yrkesmässig användning av biocidprodukter ansvarar Naturvårdsverket för tillsynsvägledning gällande yrkesmässig användning av biocidprodukter medan Kemikalieinspektionen ansvarar för tillsynsvägledning gällande privatpersoners användning av produkterna.

Naturvårdsverket har föreskrifter (NFS 2015:3) om spridning av vissa biocidprodukter som innehåller allmänna krav på produktval och försiktighetsmått vid spridning av vissa biocidprodukter och mer specifika bestämmelser om dokumentation, information till allmänheten och underrättelse till kommunen vid spridning av biocidprodukter på platser som allmänheten har tillträde till. En utvärdering av Naturvårdsverkets föreskrifter visar att inkommande underrättelser om spridning av biocidprodukter i liten utsträckning leder till att tillsyn bedrivs baserat på dessa uppgifter samt att många kommuner saknar rutiner för att hantera underrättelser. Den vägledning som finns i dagsläget är huvudsakligen begränsad till skriftlig vägledning gällande Naturvårdsverkets föreskrifter. Det saknas samlad tillsynsvägledning som även berör övriga regler för användningen av biocidprodukter såsom granskning av att de biocidprodukter som används är godkända och att villkoren för användningen följs.

För att underlätta tillsynen inom området finns det behov av utökad tillsynsvägledning om yrkesmässig användning av biocidprodukter som i större utsträckning än idag ger kommunerna stöd vid urval av tillsynsobjekt och vägledning kring vilka krav som är rimliga att ställa utifrån gällande regler. Att ta fram sådan vägledning ligger inom Naturvårdsverkets ansvarsområde men skulle behöva genomföras i samverkan med Kemikalieinspektionen. Utifrån frågor och tips till Kemikalieinspektionen kan exempelvis yrkesmässig bekämpning av råttor vara ett relevant område att utveckla tillsynsvägledningen om. Tillsyn av

privatpersoners användning av biocidprodukter bör vara relativt ovanligt men kan ske med anledning av inkommande tips om otillåten användning.

2.3 Tillsyn av fluorerade växthusgaser (köldmedier)

2.3.1 Beskrivning

Detta handlar om tillsyn enligt EU:s förordning om fluorerade växthusgaser (EU 2024/573), den så kallade f-gasförordningen, med dess genomförandeförordningar och den svenska f-gasförordningen (SFS 2016:1128). Den svenska f-gasförordningen kommer troligtvis uppdateras under 2025. Även vissa krav från förordningarna om ozonnedbrytande ämnen kan vara relevanta vid kontroll av köldmedier. I EU:s omarbetade f-gasförordningen ingår nu fler ämnen än tidigare, det gäller främst ämnen som kan komma att omfattas av reglering av PFAS i den föreslagna Reach-begränsningen av PFAS. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har vägledning om f-gaslagstiftningen. Kemikalieinspektionen ansvarar för den del som handlar om utsläppande på marknaden av produkter och utrustningar som innehåller fluorerade växthusgaser. Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning av den del som bland annat handlar om rapportering av utrustningar och läckagekontroll, certifikatskrav, hantering av läckage och övrig hantering. Förutom Kemikalieinspektionen är länsstyrelser, kommuner, Transportstyrelsen och Försvarsinspektören för hälsa och miljö tillsynsmyndigheter.

Fluorerade växthusgaser är kemikalier som är kraftfulla växthusgaser och alltså påverkar jordens klimat. Gaserna används i en stor mängd utrustningar i en stor del av samhället. Det gäller bland annat kyl/frysanläggningar, luftkonditionering, värmepumpar, elektriska brytare, brandsläckningsutrustning, isolerskum, inhalatorer och luftkonditionering i fordon. I den omarbetade f-gasförordningen ställs större krav på att isolerskum (laminerade skivor m.m.) ska omhändertas korrekt i avfallsleden för att minska utsläpp. Gaserna uppskattas bidra med en mindre del till Sveriges totala utsläpp av växthusgaser, men det förutsätter att utsläppen från läckage och felaktig hantering är så små som möjligt.

I tillsynen av köldmedier kan bland annat ingå att kontrollera vilka utrustningar och produkter som sätts på marknaden, att kvoter hanteras korrekt och att utrustning som innehåller f-gaser endast säljs till företag eller privatpersoner som har relevanta certifikat eller intyg. Tillsynen kan även gälla att kräva åtgärder av en verksamhet utifrån inlämnade rapporter som visar på stora utsläpp av f-gaser eller att personer som utför arbete har rätt certifikat. I tillsynen över operatörer kan tillsynsmyndigheten kontrollera en stor del av reglerna genom granskning av inlämnade rapporter. Vid platstillsyn kan tillsynsmyndigheten också kontrollera kunskapskravet och kräva att det inom egenkontrollen ska finnas rutiner för exempelvis hur förekomsten av läckage ska hanteras, att det sker kontroller av att de som utför arbeten på utrustningen har rätt certifikat, att de gjort riskanalyser på vad som kan hända, har fungerande

och återkommande läcksökningar, att larm fungerar och att dokumentationen sker på ett korrekt sätt. Tillsynsmyndigheten kan också ställa krav enligt produktvalsprincipen, gällande val av f-gaser vid nyinstallation.

Den nya f-gasförordningen innebär att tillgång på f-gas minskar vilket innebär att det kan finnas ekonomiska incitament för illegal hantering. Det gäller både för illegal import och i avfallsleden. Syftet med illegal hantering kan dels vara att kunna sälja mer f-gas än vad som får sättas på marknaden och då till ett högre pris, dels att kunna sälja till kyl- och fordonstekniker som saknar certifikat.

I den nya F-gasförordningen finns krav att företag som släpper ut påfyllningsbara behållare för fluorerade växthusgaser på marknaden, ska kunna visa att det finns ett system för att ta tillbaka behållare som sålts. Det kan se ut som en flergångsbehållare uppfyller kraven gällande utformning och märkning men sedan finns inget retursystem för behållare.

2.3.2 Tillsynens förutsättningar

Detta är viktig tillsyn som skulle behöva utföras i högre grad. I kommunerna ser man att många verksamheter ”går under radarn” genom att inte rapportera sin kyl-, luftkonditionerings- eller värmepumpsutrustning. Det förekommer även att verkstäder och privatpersoner utför reparationsarbeten på kylanläggningar i fordon utan giltiga certifikat vilket både innebär risk för utsläpp av f-gaser och bidrar till osund konkurrens. Även avfallshanteringen kräver tillsyn för att minska risken för utsläpp från uttjänta utrustningar och produkter. Samtidigt finns stora skillnader mellan landets kommuner när det gäller hur mycket tillsyn som bedrivs på det här området, och på vilket sätt det görs. Ofta stannar tillsynen vid kontroll av den årliga rapporteringen av läckage, medan efterföljande kontroll av verksamheten och dess rutiner och egenkontroll uteblir. Tillsynsinsatser gällande detta kan behövas särskilt på större verksamheter som har stora mängder köldmedier och där också stora läckage kan ske.

Det kan finnas svårigheter i tillsynen, om det till exempel upptäckts förbjudna f-gaser. I dessa fall kan det vara av vikt att involvera polisen för eventuell hjälp med att beslagta de förbjudna f-gaser. Det krävs också certifikat för att få köpa f-gaser, vilket innebär att gasen som används på den där typen av verksamheter riskerar att vara gas som inte ingår i EU:s kvotsystem.

Reglering av köldmedier har funnits sedan 1988, men nu gällande lagstiftning är relativt ny och ganska komplex. Här behövs mer samsyn mellan kommunerna och mer vägledning från de centrala myndigheterna i samverkan. Hos Naturvårdsverket finns ett pågående arbete med att uppdatera vägledningen, det finns också tankar på ett nationellt rapporteringssystem för att effektivisera tillsynen. Länsstyrelsen i Skåne tagit fram stöd för platstillsyn:

[Tillsynsvägledning enligt miljöbalken | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/skane/om-lansstyrelsen/om-och-for-oss/om-och-for-oss-2022-01-13). Den

vägledning som redan finns skulle kunna uppdateras och samordnas även på centralt håll

2.4 PFAS

2.4.1 Beskrivning

PFAS, per- och polyfluorerade alkylsubstanser, är en stor och komplex ämnesgrupp på mer än 10000 identifierade ämnen med varierande egenskaper och bred användning i samhället. Gemensamt för alla PFAS-ämnen är att de är mycket svåra att bryta ner och vissa PFAS kan ha skadliga effekter, både för människa och miljö. PFAS har tillverkats under lång tid och på grund av sina eftertraktade tekniska egenskaper använts i många olika typer av varor och kemiska produkter, till exempel i matkontaktmaterial, textil, elektronik, byggprodukter, impregneringsmedel, rengöringsmedel, färger, skidvalla, kosmetika och brandskum.

PFAS regleras dels utifrån utsläppande på marknaden av kemiska produkter och varor, dels utifrån annan hantering och användning. I strategin för tillsyn inom miljöbalken behöver PFAS beaktas inom flera tillsynsområden, förutom Kemikalietillsyn även inom avfallshantering, förorenade områden och miljöfarlig verksamhet.

Det finns begränsningar för PFAS-ämnen i flera lagstiftningar, både sådana som redan gäller och sådana som kommer eller kan komma att börja gälla under strategiperioden 2026–2029, se bland annat [PFAS - Kemikalieinspektionen](#). Idag finns begränsningar för PFOS, PFOA och PFHxS i POPs-förordningen och för PFAS med kolkedjelängden C9-C14 i Reach-förordningen. I många fall omfattar dessa begränsningar även andra ämnen som kan brytas ner till något av de reglerade ämnena. Därtill finns ett tiotal PFAS upptagna på kandidatförteckningen. Kommande lagstiftning inkluderar bland annat förbud mot PFAS i livsmedelsförpackningar i EU:s nya förpackningsförordning PPWR, begränsning av PFHxA för vissa användningsområden i Reach och ett förslag till en bred Reach-begränsning av PFAS som grupp är på gång.

2.4.2 Tillsynens förutsättningar

Förutsättningarna skiljer sig åt mellan tillsyn av utsläppande på marknaden av kemiska produkter och varor respektive användning av kemiska produkter och varor i verksamheter. Gemensamt är dock att det krävs en betydande kunskap om ämnesgruppen och lagstiftningen hos den som ska utföra tillsynen, samt att motsvarande kunskap ofta är låg hos tillsynsobjekten. Tillsyn av reglerna för PFAS kommer därför kräva vägledning från centrala myndigheter om till exempel analyser av varor och produkter eller vilka krav på produktval och riskhanteringsåtgärder som är rimliga att ställa vid tillsyn av olika typer av användning.

För att utöva tillsyn över kemikalier i varor och kemiska produkter som släpps ut på marknaden är det nästan alltid nödvändigt att göra analyser, vilket kräver resurser både ekonomiskt och i form av kunskap. Ett undantag är tillsyn av kosmetiska och hygieniska produkter där det finns lagstiftning som kräver att alla ingående ämnen, även PFAS-ämnen, ska anges i innehållsförteckningen som därmed kan användas som utgångspunkt för tillsyn.

Dock är det ofta svårt att identifiera vilka specifika PFAS som ingår i kosmetik utifrån de ingredienser som redovisas vilket kan leda till diskussioner med företag om huruvida ämnet omfattas av begränsning eller inte. Det beror på att kosmetikanomenklaturen ofta inte är särskilt specifik där de ingredienser som redovisas kan inkludera både reglerade och icke-reglerade PFAS. Ytterligare en utmaning är att halterna PFAS ofta är låga vilket medför att avancerade analysmetoder krävs och att utformningen av reglerna för klassificering och märkning i CLP-förordningen och säkerhetsdatablad i Reach-förordningen innebär att information om PFAS-innehåll kan saknas på märkning och i säkerhetsdatablad.

Förutom de krav som ställs på kunskaper hos tillsynsmyndigheten, ställs krav på den som tillsynen riktas mot. Kunskapen om och inflytandet över innehållet i varor och produkter är ofta låg även hos tillverkare och importörer. Gränsvärdena är så pass låga att företag i en del fall troligen inte själva kommer vara medvetna om att deras produkter innehåller reglerade PFAS över relevanta gränsvärden, vilket kan komma både från avsiktlig användning av tidigare aktörer i distributionsledet, men också från oavsiktlig kontamination. Vid tillsyn riktad mot primärleverantörsledet är det svårt att ställa krav på substitution av PFAS med utgångspunkt i produktvalsprincipen i miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Detta kan bli lättare när den breda begränsningen är på plats. Vissa kommuner kommer eventuellt att kunna använda analys av totalfluor i sin tillsyn, till exempel med utgångspunkt i den arbetsgång som föreslås i den [artikel i Environmental Science & Technology](#) som Kemikalieinspektionen har skrivit tillsammans med forskare inom ramen för PARC.

När det gäller tillsyn av användning av kemiska produkter som innehåller PFAS har Naturvårdsverket tagit fram vägledning om hur produktvalsprincipen kan tillämpas med utgångspunkt i miljöbalkens allmänna hänsynsregler och verksamhetsutövers egenkontroll. Vägledningen identifierar ett antal exempel på olika typer av verksamheter där sannolikheten är stor att PFAS används eller har använts och ger översiktliga förslag till vilka krav tillsynsmyndigheterna kan ställa när det gäller kunskap, dokumentation och utfasning av användning av kemiska produkter som innehåller PFAS. En utmaning i denna typ av tillsyn är att det generellt saknas praxis kring de överväganden som behöver göras vid tillämpningen av produktvalsprincipen i kombination med kunskapskravet och försiktighetsprincipen.

När det gäller tillsyn av riskhanteringsåtgärder vid verksamheter som använder PFAS, där utbyte inte är möjligt, saknas det samlad vägledning idag. Naturvårdsverket har tagit fram viss branschspecifik vägledning riktad till brandsläckande verksamheter tillsammans med Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Vägledningen utgår från verksamhetens egenkontroll med fokus på förebyggande rutiner som minimerar miljöriskerna med förorenat släckvatten, däribland PFAS-föroreningar. Ytterligare vägledning behövs och kommer att behövas framgent även för andra typer av verksamheter när det gäller vilka krav inom tillsyn och provning som är rimliga att ställa på att mäta och analysera utsläpp av PFAS samt hur

utsläpp av PFAS från miljöfarliga verksamheter påverkar möjligheten att uppfylla miljö kvalitetsnormer.

Förekomsten av PFAS i varor och produkter, både sådana som sätts ut på marknaden och sådana som används i verksamheter, innebär stora risker för hälsa och miljö och det är därför relevant att prioritera tillsyn inom detta område. Ämnesgruppens storlek och komplexitet samt det faktum att lagstiftningen till stor del är ny och oprövad gör dock att tillsynen blir komplicerad och resurskrävande. Det är även bakgrunden till att PFAS-tillsyn inte valdes ut som ett fokusområde i den första strategin. På grund av svårigheterna som nyss nämnts kan det finnas fördelar med att tillsynen riktas så högt upp i leverantörskedjan som möjligt, dvs. mot primärleverantörsledet, eftersom där finns störst kunskap om och inflytande över innehållet i varor och produkter. Det kan därför vara viktigt att utveckla och återkommande bedriva tillsyn på primärleverantörer. Tillsynen på primärleverantörer utförs av Kemikalieinspektionen. Utsläpp och spridning av PFAS förekommer dock i hela kedjan från tillverkning/import till användning och avfallshantering, vilket kan behöva belysas tydligare för att uppnå en effektiv tillsyn som förebygger spridning av föroreningar och risken för påverkan på människors hälsa och miljön.

Mot bakgrund av de utmaningar som finns när det gäller tillsyn av PFAS finns det ett behov av att inom strategin ta ett bredare grepp om PFAS. Det skulle kunna göras genom att lyfta upp det som ett övergripande fokusområde tvärs över flera tillsynsområden, så som till exempel Kemikalietillsyn, Förorenade områden och Miljöfarlig verksamhet, alternativt att införliva PFAS-problematiken i fokusområden för olika tillsynsområden.

2.5 Sprängämnesprekursorer

2.5.1 Beskrivning

I 3:21-enkäten har det inkommit synpunkter från flera kommuner att de vill ha tillsynsvägledning inom området ”sprängämnesprekursorer” samt att de anger att det skulle kunna vara ett fokusområde i kommande strategi för åren 2026-2029.

För att förhindra terrorism med hemgjorda sprängämnen har utgångsämnen till dessa, så kallade sprängämnesprekursorer, reglerats inom EU. Detta innebär att kontroller behöver ske vid överlåtelse av vissa produkter som innehåller dessa ämnen. Misstänka transaktioner med stöld av sprängämnesprekursorer måste rapporteras till polisen.

Reglerna om sprängämnesprekursorer finns i EU-förordning 2019/1148. De kompletteras av den svenska lagen (2014:799) och förordning (2014:880) om sprängämnesprekursorer. EU-kommissionen har gett ut riktlinjer för hur reglerna kan tillämpas i praktiken.

Informationen är hämtad från Myndigheten för samhällsskydd- och beredskap (MSB)
webbplats: [Utgångsämnen till hemgjorda sprängämnen – sprängämnesprekursorer \(msb.se\)](https://www.msb.se/utgangsamen-till-hemgjorda-sprangamen-sprangamnesprekursorer).

2.5.2 Tillsynens förutsättningar

Enligt 6 § i Lag (2014:799) om sprängämnesprekursorer ska en kommun ansvara för tillsynen över bestämmelserna i artiklarna 5 och 7-9 i EU:s förordning om sprängämnesprekursorer.

MSB har mycket information om dessa regler på sin webbplats, men är inte formellt utsedd att ge tillsynsvägledning kring dessa regler.

I och med att området sprängämnesprekursorer är en separat EU-reglering och inte faller under Miljöbalken, kommer detta område heller inte utredas vidare inom strategiarbetet. Men det kan ligga till grund för arbete utanför strategin, då det enligt inspelen från kommunerna förefaller vara ett område där det behövs mer information och samsyn kring tillsynen.

3. Exempel på lagstiftningar som är relevanta för området Kemikalietillsyn

- Författningar som är utfärdade med stöd av miljöbalkens kapitel 14 (<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Miljobalken/Forfattningar-med-stod-av-miljobalken/Kapitel-14--Kemiska-produkter-och-biotekniska-organismer/>)
- [Förordning om verksamhetsutövares egenkontroll \(1998:901\)](#)
- Reach-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet
- CLP-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar
- POPs-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2019/1021 om långlivade organiska föroreningar (POPs)
- Biocidförordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter
- Växtskyddsmedelsförordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden
- Europaparlamentet och rådets direktiv 2011/65/EU om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (genomfört i svensk lag genom Förordning (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2017:7))
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr EU 2024/573 om fluorerade växthusgaser
- Förordning (2016:1128) om fluorerade växthusgaser.
- Kosmetikaförordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 om kosmetiska produkter